

ПРОПЕДЕВТИЧНА ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧА ВНЗ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Московчук О. С.

Сучасність диктує нові вимоги до підготовки викладача вищого навчального закладу. Приєднання України до європейського простору вимагає реформування системи вищої освіти, підвищення якості підготовки педагогічних працівників, яка б відповідала сучасним вимогам суспільства, вирішенню завдань ефективної підготовки майбутніх фахівців, розвитку їх професійно значущих особистісних якостей. Педагог завжди був вихователем, але сьогодні виховання повинно трактуватися не як одночасна передача досвіду і оціночних суджень від старшого покоління до молодшого, а як взаємодія і співробітництво викладачів і студентів у сфері вирішення їх спільних завдань професійної підготовки майбутніх фахівців.

Викладачі університету здійснюють цілеспрямовану діяльність, спрямовану на вирішення багатопланових завдань професійної підготовки майбутніх фахівців. Одним з таких завдань є забезпечення процесу формування соціальної компетентності студентів як необхідної складової педагогічної майстерності, що відповідає за конструювання особистістю соціальних стосунків усіх рівнів [5]. Важливість формування даної якості в студентів обумовлена тим, що соціальна компетентність є не тільки і не стільки ознакою вихованості чи соціалізованості людини, скільки здатністю, що забезпечує досягнення особистих і професійних успіхів завдяки правильному користуванню соціальними ресурсами.

Процес формування соціальної компетентності студентів передбачає реалізацію комплексу організаційних і педагогічних завдань, що вирішуються викладачем з метою забезпечення оволодіння студентами знаннями, вміннями, навичками, що дозволяють правильно розуміти бажання, очікування та вимоги інших людей, враховувати їхні права та уявляти, як з урахуванням обставин і часу професійно поводити себе, вирішуючи завдання навчально-виховного процесу.

Викладач вищого навчального закладу, що ставить перед собою завдання розвинути соціальну компетентність студентів, має враховувати результати соціологічних, психолого-педагогічних досліджень, що свідчать про те, що: 1) соціальна компетентність залежить від основних характеристик життя суспільства, його економічного і політичного устрою, історико-культурних особливостей, раціональної організації суспільних відносин; 2) зміст соціальної компетентності складають взаємозв'язки знань, умінь, навичок та досвіду; 3) складовими соціальної компетентності є соціальний інтелект та психологічна гнучкість [1].

Під базисним компонентом змісту підготовки викладачів до формування соціальної компетентності студентів розуміється певний обсяг культурологічних, соціологічних і педагогічних знань, умінь, навичок, безпосередньо пов'язаних із необхідністю диференційовано та гнучко підходити до врахування вікових завдань, що стоять перед студентами як певною віковою групою, їхніх професійних обов'язків як майбутніх педагогів та вимог, що висуваються сучасним суспільством до особистості, яка має самореалізуватися [3]. Розробка змісту базисного компонента підготовки викладачів ВНЗ до формування соціальної компетентності студентів заснована на комплексі принципів:

- наступність і безперервність у реалізації завдань виховної діяльності;
- орієнтація на динамічний соціокультурний стереотип особистості;
- інформаційна необхідність і достатність відібраного змісту;
- органічність форм і методів роботи.

Для організації такої роботи потрібен професіоналізм педагога – професіоналізм носія діалогічної культури. Педагог-професіонал повинен володіти високим рівнем методологічної, методичної, технологічної, психологічної готовності, яка містить у собі:

- мотивацію до особистісного розвитку студента і самого себе;
- включеність у розробку і реалізацію політики та стратегії університету;
- готовність до інноваційних процесів;
- зацікавленість у розвитку вищого навчального закладу і вміння працювати «в команді» викладачів;

- мотивацію і підготовленість до використання групових, командних форм роботи для організації взаємодії молодих людей;
- вміння слухати студента і адекватно його сприймати;
- вміння працювати з версіями і розумінням студентів, ставитися до помилки як до «точки росту», не обмежувати особистісну свободу студента;
- вміння створювати умови для саморозвитку особистості студента;
- готовність до перегляду цінностей і життєвих сенсів;
- мотивацію до постійного вдосконалення своєї майстерності;
- володіння сучасними педагогічними технологіями, спрямованими на роботу з суб'єктивністю студента у контексті компетентнісного, діяльнісного підходів;
- володіння сучасними інформаційними технологіями;
- володіння педагогічною рефлексією.

Останній компонент має особливе значення, оскільки рефлексія є професійно важливою якістю педагога, що характеризує рівень його особистісно-професійної зрілості [2]. Завдяки рефлексії педагог стає справжнім суб'єктом професійної діяльності, набуває здатності переосмислювати й перебудовувати власну професійну поведінку і себе як носія професійних цінностей та установок.

Таким чином, соціальна компетентність передбачає достатній рівень сформованості вміння будувати партнерські стосунки, здатність до кооперації, а також достатній рівень конформності, що свідчить про прийняття цінностей і вимог суспільства.

Сформованість перерахованих критеріальних компонентів у кінцевому підсумку визначає рівень професійної готовності викладача вищого навчального закладу до формування соціальної компетентності студентів [4, с. 344]. Використання викладачем комплексу педагогічних технологій, особливістю яких є ефективна взаємодія особистості студента з оточуючим середовищем, покликано забезпечити формування соціальної компетентності студентів, що характеризується такими показниками, як принциповість, вміння відстоювати власну думку, протистояти небажаному впливу, ефективно діяти в соціальних умовах, що постійно змінюються.

Отже, соціальну компетентність можна вважати розгортанням життєвого потенціалу особистості з метою вирішення завдань у сфері професійної діяльності. Можна виокремити три основні блоки, які складають сутність професійної готовності педагога до формування соціальної компетентності студентів: професійно-особистісний, пов'язаний з накопиченням професійних знань і вмінь, розвитком інтелектуального потенціалу та емоційно-вольової сфери; професійно-діяльнісний, що відображає спрямованість на розвиток особистості

викладача і створення умов для її самовдосконалення; професійно-творчий, пов'язаний з готовністю до сприйняття і реалізації інноваційних ідей, нової інформації, умінням опановувати нові технології, розвивати професійну компетентність.

Список використаних джерел

1. Гавришак Г. Р. Компетентність та ключові компетенції викладача ВНЗ / Г. Р. Гавришак. // Матеріали регіонального науково-практичного семінару «Професійні компетенції та компетентності вчителя», 28–29 лист. 2006 р. – Тернопіль : Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 31–32.
2. Галузяк В. М. Рефлексія у структурі особистісно-професійної зрілості вчителя / В. М. Галузяк // Теорія і практика управління соціальними системами. Щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків: НТУ «ХП». – 2008. – №4. – С. 17-25.
3. Дуб Е. П. Життєва компетентність і самовдосконалення особистості / Е. П. Дуб // Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К. : Богдана, 2003. – С. 362–394.
4. Коробко І. В. Студентське самоврядування: історія, сучасність та перспективи розвитку / І. В. Коробко // Формування національних, загальнолюдських ціннісних орієнтацій студентської молоді: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (11 – 12 грудня 2002 р.). – К., 2002. – С. 343-345.
5. Холковська І.Л. Соціальна компетентність як умова успішної самореалізації особистості / І.Л. Холковська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». Випуск 47. – Вінниця, 2016. – С. 63-67.